

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ СЕРЕДИНИ XVI – XVIII СТ.

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія України середини XVI – XVIII ст.
Викладач (-і)	Кобута Степан Йосифович, к.і.н., доцент
Контактний телефон викладача	0342596001
Е-mail викладача	stepan.kobuta@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	За графіком
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення дисципліни є ранньомодерний період історії України, основні процеси перебування українських земель у складі іноземних держав середини XVI – XVIII ст. , відновлення та розвитку Української козацької держави.</p> <p>Навчальний курс спрямований на засвоєння студентами вузлових історичних подій та процесів ранньомодерного періоду вітчизняної історії. Розглядаються епоха входження українських земель до складу Речі Посполитої, формування і становлення українського козацтва, національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького та створення української козацької державності. Вивчаються процеси українського державотворення, політичного і соціально-економічного розвитку, культурного та освітнього простору в умовах внутрішньої нестабільності та зовнішньої агресії сусідніх держав. Акцентується увага на імперіалістичних проявах московської/російської політики щодо України у другій половині XVII - XVIII ст., намаганнях тогочасної української політичної еліти зберегти суб'єктність української держави у складних геополітичних умовах. Засвоєння програми курсу дозволить студентам значно розширити та поглибити знання сучасної вітчизняної історії, засвоїти навички історичного аналізу тогочасних суспільних подій і процесів.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення дисципліни є оволодіння студентами поглиблених знань із вітчизняної історії ранньомодерного часу, усвідомлення важливості творення внаслідок всенародної війни за національне визволення української державності; формування всесторонньо розвинутої особистості із глибокими національно-патріотичними орієнтирами, усвідомлення причетності до розвитку української державності.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є засвоїти основний масив історичних знань; застосовувати критичний підхід для аналізу складних суспільних процесів; закріпити навички наукового пізнання української минувшини, виробити методичні навички подачі матеріалу в шкільному курсі історії.</p> <p>Після закінчення курсу студент повинен <i>знати</i>:</p> <p>наукову періодизацію і термінологію досліджуваного періоду (“українська національна революція другої половини XVII відродження”, “державотворення”, “козацька держава”, “ранньомодерний період” та ін.);</p> <p>конкретні події, факти і явища з історії українського національно розвитку другої половини XVI – XVIII століття в культурно-освітньому, соціально-економічному,</p>	

політичному та інших аспектах, риси повсякденного життя;
особливості українського козацького державотворення в часи національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького;
феномен українського козацтва як своєрідної військової соціальної верстви в структурі Речі Посполитої та української держави;
тенденції розвитку українського етносу в рамках тогочасних сусідніх держав: Османської імперії, Кримського ханства, Молдавського князівства;
краєзнавчий, регіональний контекст історії України другої половини XVI – XVIII ст.
Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з історії України другої половини XVI – XVIII ст., необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; знати і розуміти основні концепції, теорії та етапи українського народу в ранньомодерній період;

розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності;

робити узагальнення і висновки, розрізняти основні й другорядні явища при конкретному історичному аналізі;

простежувати причинно-наслідкові зв'язки у висвітленні історичних подій і явищ; використовувати в майбутній професійній діяльності вчителя знання з історії України, порівнювати їх із всесвітньою історією та іншими галузями гуманітарних знань, дотичних до теми;

інтегрувати теоретичні знання з історії України в практичну діяльність у закладах загальної середньої освіти;

користуватися картою, знати історико-регіональний поділ України;

самостійно працювати з історичними документами, здійснювати їх науковий аналіз;

мати власний аргументований погляд на перебіг історичних процесів, вміння переконувати опонентів;

визначати місце і роль учасників історичних подій, об'єктивно оцінювати їх діяльність;

презентувати власну інтерпретацію історичних процесів та явищ, уміти перевіряти обґрунтованість тверджень; будувати переконливу аргументацію; аналізувати історичні проблеми на основі сформованих ціннісних орієнтирів;

вміти планувати навчальну діяльність, розв'язувати проблеми, долати труднощі тощо, застосовувати найбільш раціональні способи навчальної праці, проводити рефлексію, самооцінку і коригування пізнавальної діяльності, що є необхідною передумовою для успішної діяльності вчителя;

використовувати при вивченні історії України відповідного періоду інноваційні технології, вкрай необхідні в умовах реформування сучасної освіти;

керуватися моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховувати гендерний підхід, розуміти значення культури, поважати різноманітність та мультикультурність в Україні.

Структурно-логічне місце навчальної дисципліни

Пререквізити (ОК, які передували вивченню дисципліни «Історія України середини XVI – XVIII ст.»): «Давня і середньовічна історія України», «Історія Центрально-Східної Європи в давні часи і середньовіччя», «Історія середніх віків».

Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни «Історія України середини XVI – XVIII ст.»): «Нова історія країн Західної Європи і Америки (XVI-XIX ст.)».

Постреквізити (наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни «Історія України середини XVI – XVIII ст.»): «Історія України XIX-початку XX ст.», «Історія Центрально-Східної Європи нового і новітнього часу», «Історія країн Західної Європи і Америки XX-початок XXI ст.».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність. Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни.

Компетентності предметної спеціальності (ПК):

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних Джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, методики навчання історії.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

Програмні результати навчання (РН)

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії, громадянської освіти, для активізації пізнавальної діяльності учнів; організувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання історії і громадянської освіти за допомогою сучасних інноваційних технологій, вміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня учениці.

ПРН 8. Володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу, ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії та громадянської освіти і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	32/12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	28/8
самостійна робота	120/160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	2	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	семін.	сам. роб.

	д.ф.н / з.ф.н.	заняття д.ф.н. / з.ф.н.	дф.н. / з.ф.н.	
Тема 1. Предмет, завдання, наукова періодизація курсу. Історіографія і джерела курсу Історія України середини XVI ст. – XVIII ст.	2/0	0/0	10/12	
Тема 2. Україна в складі Речі Посполитої: соціально-політичний і господарсько-економічний розвиток середини XVI ст. – першої половини XVII ст.	2/2	4/0	6/12	
Тема 3. Україна в складі Речі Посполитої: національно-релігійний і культурний середини XVI ст. – XVII ст.	2/0	2/0	8/12	
Тема 4. Українське козацтво у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	2/2	4/2	10/14	
Тема 5. Національно-визвольна війна під проводом Б.Хмельницького. 1648-1657 рр.	4/2	4/2	10/14	
Тема 6. Україна в добу Руїни 1657-1676 рр.	4/0	4/2	10/14	
Тема 7. Козацька держава доби гетьмана І.Мазепи.	2/2	2/2	10/12	
Тема 8. Українські землі у системі міжнародних відносин (друга половина XVII ст. - початок XVIII ст.).	2/0	2/0	10/12	
Тема 9. Козацька держава у складі Російської імперії у XVIII ст.	4/2	2/0	10/12	
Тема 10. Політичний та економічний розвиток Правобережжя і західноукраїнських земель у першій половині XVIII ст.	2	2/0	8/12	
Тема 11. Знищення російським царизмом Запорозької Січі. Історична роль українського козацтва.	2	2/0	10/12	
Тема 12. Загарбання українських південних та правобережних земель Російською та Австрійською імперіями наприкінці XVIII ст.	2/2	0/0	8/12	
Тема 13. Національно-культурне життя ранньомодерної доби кінець XVII – XVIII ст.	2/0	2/0	10/12	
	ЗАГ:	32/12	28/8	120/160
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання підсумкової оцінки та екзамену відбувається згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Івано-Франківськ, 2024): https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf , з урахуванням «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника»: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf			

Оцінки виставляються в *університетській стобальній шкалі*:

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
80-89	добре	4	B	
70-79			C	
60-69	задовільно	3	D	
50-59			E	
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
1-25	незадовільно			

Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:

25 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного зі всіх усних оцінок;

10 балів – контрольні роботи: 1 письмова контрольна робота (5 балів) та 2 тестові контрольні роботи у дистанційній системі (5 балів) по темах семінарських занять;

5 балів – виконання індивідуального завдання студента на обрану тему;

5 балів – тестове оцінювання по двох темах лекційних занять;

5 балів – контроль самостійної роботи

50 балів – підсумкова екзаменаційна робота.

Вимоги до письмових контрольних робіт

Письмова контрольна робота, проводиться на 10 семінарському заняття. Передбачено: 1-ше завдання – розгорнута відповідь на проблемне питання, 2-ге завдання на знання хронології (4 варіанти), 3-тє завдання – на пояснення 4 термінів, 4-тє - на характеристику фрагмента документа (відповідь на чотири запитання). Час виконання – 30 хвилин. Максимальний бал за 1-ше завдання – 8 балів, за 2-4 завдання – по 4. Отриманий результат пропорційно (множиться на 5) переводиться у 100 бальну шкалу і виставляється відповідна оцінка в електронний журнал

Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання:

3-4 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить вираженого вступу чи висновку; розкриває суть питання із пробілами та помилками; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді відсутні або фрагментарні узагальнення.

5-6 б. – відповідь структурована, містить вступ чи висновок; демонструє знання термінів і понять, допускає окремі помилки; в основному володіє тематичним матеріалом; узагальнення мають поверховий характер.

7-8 б. – відповідь структурована, містить вступ, основну частину та висновок; повноцінно розкрито матеріал в рамках конкретного питання; знання подій, термінів, понять; робить належні узагальнення та висновки, демонструє володіння науковою літературою з теми.

Тестові контрольні роботи проводяться за підсумками лекційної теми у формі тестування в системі дистанційного навчання.

<p>Вимоги до індивідуального завдання</p>	<p>Індивідуальне завдання має на меті поглибити знання студентів про конкретні історичні постаті вітчизняної історії означеного періоду. Його виконання передбачає два етапи: підготовку історичного есе про одного із запропонованих діячів (на вибір із списку в 30 осіб) на 5-6 сторінок (електронний варіант, формат стандартного тесту А4), можна у формі презентації при дотриманні обсягів текстової частини та відповіді на питання викладача (за потреби), якщо після перегляду залишаються якісь нез'ясовані деталі.</p> <p>Складові есе повинні включати такі елементи: короткі біографічні дані; походження, професійну і стану приналежність; характеристику роду занять; роль і місце у відповідній сфері суспільного життя. Обов'язковими елементами індивідуального завдання є аналіз відображення постаті у науковій та популярній літературі, кінематографі; список використаних джерел і ресурсів.</p> <p>Виконана робота надсилається викладачу на перегляд та оцінювання за два тижні до завершення терміну аудиторного навчання. Загальне оцінювання проводиться у 100-бальній шкалі.</p> <p>Критерії оцінювання індивідуального завдання:</p> <p>90-100 балів (Відмінно, А) Есе має логічну побудову. Використано спектр історичних джерел та наукової літератури. Висновки відображають самостійне критичне мислення. Оригінальність роботи висока, включені авторські узагальнення, зіставлення історичних фактів, створення причинно-наслідкових зв'язків. Оформлення повністю відповідає вимогам академічної доброчесності, есе містить якісний візуальний супровід (карти, діаграми, фото, ілюстрації). Презентація матеріалу структурована, відображає володіння темою та вмінням відповідати на запитання.</p> <p>80-89 балів (Дуже добре, В) Есе добре структуроване, має належну логіку викладу та відповідний рівень глибини дослідження. Використано різні джерела та наукова література, але їх аналіз не завжди є критичним. Висновки аргументовані, але можуть мати певні поверхневі узагальнення. Оригінальність роботи достатня, автор проявляє ініціативу у трактуванні історичних подій. Оформлення есе відповідає вимогам, проте можливі незначні недоліки у візуалізації або структурі. Можуть бути дрібні помилки у викладі матеріалу чи відповідях на запитання.</p> <p>70-79 балів (Добре, С) Есе загалом відповідає вимогам, але має певні недоліки в аналізі та викладі. Джерельна база наявна, однак їх критичне опрацювання обмежене. Висновки містять правильні спостереження, але є недостатньо глибокими. Автор використовує історичні факти та поняття, проте вони не завжди систематизовані або логічно пов'язані. Візуальне оформлення потребує відповідності академічним стандартам. Презентація есе має певні недоліки, можливі труднощі у відповідях на запитання.</p> <p>60-69 балів (Задовільно, D) Есе має суттєві прогалини у змістовній частині та джерельній базі. Використані матеріали можуть бути застарілими або недостатньо надійними. Висновки поверхневі, подекуди суперечливі або не мають достатньої аргументації. Структура викладу нечітка, трапляються логічні помилки у викладі матеріалу. Візуальна частина або відсутня, або виконана неякісно. Оформлення не повністю відповідає вимогам академічної доброчесності (можливі помилки в цитуванні, оформленні списку літератури). Студент</p>
---	---

	<p>демонструє поверхове знання теми. 50-59 балів (Посередньо, E) Есе виконане на мінімальному рівні, з великою кількістю змістовних, структурних та методологічних помилок. Джерельна база слабка або майже відсутня, аналіз історичних подій поверхневий. Висновки непереконливі, часто не відповідають поставленим завданням. Логіка викладу порушена, текст містить стилістичні та фактологічні помилки. Візуальний матеріал або взагалі не використаний, або не має зв'язку з основним змістом. Оформлення містить серйозні порушення, зокрема в академічній доброчесності (плагіат, неправильне цитування). Виконавець не здатний аргументовано відповідати на запитання.</p> <p>26-49 балів (Незадовільно, FX) Есе не відповідає базовим вимогам, відсутні необхідні джерела та аналіз. Виклад матеріалу хаотичний, зміст викладений без логічної послідовності. Висновки неаргументовані або відсутні. Текст містить численні граматичні та стилістичні помилки. Оформлення некоректне, виявлено значний рівень запозичень. Візуальний матеріал, якщо є, не має жодного аналітичного значення. Виконавець не може відповісти навіть на базові запитання.</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінювання роботи здійснюється за стобальною шкалою. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.</p> <p>Оцінювання знань на семінарських заняттях здійснюється за 100-бальною шкалою (підсумковий максимально 25 балів). На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання :</p> <p>«Відмінно» А (90-100 балів) – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті знання при аналізі практичного матеріалу, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>«Добре» В (80-89 балів) – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу, знає історичну термінологію, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, однак орбитє окремі помилки; будує аргументацію на</p>

основі декількох доказів;

«Добре» С (70-79 балів) – здобувач освіти достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії України, будує аргументацію на основі 2-3 доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел, може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб, визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Загалом має добрі знання програмного матеріалу, але є певні прогалини, має добрі уміння і навички, однак відповідь містить помилки.

«Задовільно» D (60-69 балів) – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань. Відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії України. Виявляє знання основного матеріалу, проте є суттєві недоліки, має задовільні уміння і навички; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є багато помилок. Посередньо знає історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, недостатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал.

«Задовільно» E (50-59 балів) – здобувач має значні прогалини у знаннях, допускає багато помилок, уміння і навички на низькому рівні; не здатен (на) використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Знає на низькому рівні історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, на низькому рівні орієнтується в історичній хронології, поверхово володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом на елементарному рівні. Може поверхово оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Не може переконливо аргументувати. Знає історичну персоналістику на елементарному рівні. Не має системних знань.

Незадовільно FX (26-49) – у здобувача елементарні знання фактичного матеріалу (до 50%), відсутні уміння і навички, відповідь не змістовна, у письмовій роботі є суттєві помилки. Студент використовує виключно інформацію із підручника, довідника. Практично не знає історичну термінологію (до 50%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 50%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії України.

	<p>Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не завжди дотримується етики професійної взаємодії.</p> <p>Незадовільно F (1-25) - здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p> <p>Пропущене заняття або негативну оцінку, отриману на семінарському занятті, здобувач освіти зобов'язаний(-на) «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем згідно встановленого графіку навчання.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх форм роботи, відсутність негативних оцінок, невідпрацьованих пропущених занять. Допуск до екзамену передбачає набрання балів у діапазоні 26-50 балів.
Підсумковий контроль	<p><i>Форма контролю – екзамен.</i></p> <p><i>Форма здачі комбінована.</i></p> <p>Екзамен проводиться у комбінованій формі: письмової екзаменаційної аудиторної роботи (20 балів) і результатів екзаменаційного тестування (30 балів).</p> <p>Структура екзаменаційної роботи: розширений варіант відповіді на 1 проблемне питання (8 балів), 1 завдання на знання подій (4 бали), 1 - пояснення термінів (4 бали) 1 - характеристику (впізнання) історичних постатей чи конкретних подій (4 бали). Отриманий результат екзаменаційної роботи додається до результату екзаменаційного тестування у дистанційній системі і переводиться (через множення на 2) у 100 бальну шкалу.</p> <p>Підсумкова оцінка виставляється студенту за сумою двох складових: результатів поточного семестрового оцінювання та результатів екзамену.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій і семінарських занять для студентів є обов'язковим.

Академічна доброчесність. Навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і здобувач освіти, дотримуються: [Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#); [Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#); [Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#); [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#).

У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

Студенти, **котрі навчаються за індивідуальним графіком**, опрацьовують матеріал самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі дистанційного навчання d-learn та виконанням завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та

погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#).

Відвідування занять обов'язкове. Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується документом: [Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти](#). Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений День для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год.

У разі отримання незадовільної оцінки з навчальної дисципліни за талоном №3 або не допуску до екзаменів внаслідок невиконання навчального плану, студент має право на повторне вивчення курсу, що регулюється [Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін \(кредитів ECTS\) в умовах ECTS](#) Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#)

8. Рекомендована література

Основна література

1. Абдулаєва Г. Історія Криму. Коротка оповідь великого шляху. Київ: Віхола, 2024. 224 с.
2. Бачинська, О., Чухліб Т. Забуті козаки. Історія козацтва після зруйнування Запорозької Січі: 1775–1905 рр. Київ: Арій, 2015. 430 с.
3. Боплан Г. Л. де. Опис України. Українські козаки та їхні останні гетьмани; Богдан Хмельницький / Пер. з фр. Я. Кравця. Львів : Каменяр, 1990. 305 с.
4. Брехуненко В. «Дивна то і неказанна мужність...». Козаки у Хотинській війні 1621 р. Київ: Темпора, 2013.
5. Брехуненко В. Морські війни українських козаків. Київ : Брехуненко Н., 2007. 80 с.
6. Брехуненко В. Програна битва виграної війни. Битва під Берестечком 1651 року. Київ: Темпора, 2013.
7. Горобець В. Україна: Люблінська унія та народження нової вітчизни. Київ : Кріон, 2009. 204 с.
8. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Відповідальний ред. І. Ситий; Упорядн. С. Павленко. Чернігівський історичний музей ім. В.В.Тарновського; Канадський інститут українських студій Альбертського університету; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. [Київ, 2007.](#)
9. Крупницький Б. [Гетьман Мазепа та його доба](#). Київ 2003.
10. Історія українського козацтва : у 2 т. / Відп. ред. В. А. Смолій. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006–2007.
11. Корній Л. П. Українська шкільна драма епохи Бароко: специфіка і драматургічна роль музичного компонента. Львів: Ін-т Церковної музики УКУ, 2024. 256 с.
12. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернігів : Сіверянська думка, 1996. 287 с.
13. Леп'явко С. Українське козацтво у міжнародних відносинах (1561–1591). Чернігів : Сіверянська думка, 1999. 214 с.
14. Луняк Є. Козацька Україна XVI-XVIII ст. очима французьких сучасників : хрестоматія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=>

15. Мицик Ю. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. Дніпропетровськ, 1996.
16. Листування Івана Сірка / Упор.: Ю.А. Мицик. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, 2024. 136 с.
17. Павленко С. [Іван Мазепа](#). Київ, 2003.
18. Павленко С. [Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники](#). Київ, 2004.
19. Павленко С. Військо Карла XII на півночі України. Київ, 2017.
20. Плохій С. Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. 2-ге вид., випр. Київ : Критика, 2006. 494 с.
21. Потій Іпатій. Унія греків з костелом римським, 1595 року. Електронне видання. <http://litopys.org.ua/suspil/sus21.htm>
22. Рєєнт О. П. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії. Харків : Фоліо, 2007. 414 с.
23. Сас П. М. Запорозжці у польсько-московській війні наприкінці Смути 1617–1618 рр. Біла Церква, 2010. 512 с.
24. Сас П. М. Хотинська війна 1621 року. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. 520 с.
25. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея XVII-XVIII ст.: Проблеми формування, еволюції, реалізації. Київ, 1997
26. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. / Україна кризь віки Т.7. Київ, 1999.
27. Старченко Н. Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині (друга половина XVI — початок XVII століття). Київ : Laugus, 2014. 510 с.
28. Сокирко О. Козацький Марс: Держава та військо Козацького Гетьманату в добу Мілітарної революції, 1648-1764. Київ: Темпора, 2023.
29. Таїрова-Яковлева Т.Г. [Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради»](#). Київ, 2012.
30. Тимошенко Л. В. [Артикули Берестейської унії 1596 р.](#) *Український історичний журнал*. 1996. № 2. С. 15-34. <http://history.org.ua/JournALL/journal/1996/2/3.pdf>
31. Тимошенко Л. Берестейська унія 1596 р. Дрогобич : Коло, 2004. 197 с.
32. Тимошенко Л. Берестейські церковні собори у жовтні 1596 р.: підготовка, склад учасників та провідники. *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*. 2007. Вип. 7. С. 141–166.
33. Україна доби Івана Мазепи. 1708-1709 роки в документальних джерелах / Упорядник С. Павленко. Київ: Мистецтво, 2019. 496 с.
34. Український Мультифронт. Нова схема історії України (неоліт — початок XX століття) / Укладач С. Громенко. Фабула, 2024. 480 с.
35. Халебський П. Україна – земля козаків: Подорожній щоденник / Упоряд. М. О. Рябий. Київ : Ярославів вал, 2009. 293 с.
36. Чухліб Т.В. Булава проти скіпетра. Україна у Великій Північній війні 1700–1721 років. Київ: Арій, 2019. 352 с.
37. Чухліб Т. Магнат, козак і гайдамака. Боротьба за владу Русі-України з Коронаю Польською (1569–1769 рр.). Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. 256 с.
38. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV–середина XVII ст. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 296 с.
39. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків : у 3 т. Київ : Наукова думка, 1990–1993.
40. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Видання друге, перероблене. К., 2005.
41. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ : Критика, 2002. 416 с.

42. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини. Від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659–1667 рр.). Київ, 2003

Додаткова література

1. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні. Київ : Дніпро, 1991. 238 с.
2. Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775 / Наук. ред. В. А. Брехуненко; Упоряд.: Л. З. Гісцова (ст. упорядн.), Л. Я. Демченко, Т. Л. Кузик, Л. М. Муравцева, І. Л. Синяк. Державна архівна служба України; Центральний державний історичний архів України м. Київ; НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Том 9. Запоріжжя, 2024. 592 с.
3. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. Київ : Вища школа, 1994. 539 с.
4. Гуржій О. І., Корнієнко В. В. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Київ : Україна, 2004. 192 с.
5. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії / Пер. з англ. М. Габлевич; за ред. О. Турія. Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2000. 426 с.
6. Замлинський В., Войцехівська І., Герасименко Н. та ін. Історія України в особах. ІХ–ХVІІІ ст. Київ : Україна, 1993. 396 с.
7. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури ХV–ХVІІІ ст. Київ : Наукова думка, 1966. 248 с.
8. Каппелер А. Від країни козаків до країни селян. Україна на видноколі Заходу у ХVІ–ХІХ ст. / Перекл. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2022. 360 с.
9. Кобута С. Гадяцька угода в українському науковому дискурсі: еволюція поглядів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2025. Вип. 90, том 1. С.18-24.
10. Кобута С., Козацька Україна в наукових і літературно-публіцистичних працях професора Миколи Кравця. *Українські історичні студії*. 2025. № 18/60. С.46-55.
11. Кобута С.Й., Королько А.З. Вклад Кирила Трильовського у поширенні козацьких традицій і символіки ХVІ –ХVІІІ ст. в українському січовому русі на Покутті початку ХХ ст. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. №10.
12. Кобута С. Постать Івана Виговського у шкільних підручниках з історії України. *Молодь і ринок*. 2025. Вип. 7-8/239-240. С.153-158.
13. Козацькі січі : (нариси з історії українського козацтва ХVІ–ХІХ ст.) / Ін-т історії України НАН України, НДІ козацтва; редкол.: В. Смолій (відп. ред.) [та ін.]. Київ; Запоріжжя: [б.в.], 1998. 252 с.
14. Крип'якевич І.П. Історія України. Відпов. Редактори Ф.П.Шевченко, Б.З.Якимович. Львів, 1990.
15. Мицик Ю. Як козаки воювали: Історичні розповіді про запорізьке козацтво. Дніпропетровськ : Промінь, 1990. 302 с.
16. Наливайко Д. Козацька християнська республіка. Запорозька Січ у західноєвропейських літературних пам'ятках. Київ : Дніпро, 1992. 495 с.
17. Паславський І. Між Сходом і Заходом: Нариси з культурно-політичної історії Української церкви. Львів : Стрім, 1994. 144 с.
18. Свешніков І.К. Битва під Берестечком. Львів, 1993.
19. Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини ХVІІ століття: Воєнні дії 1648-1652 рр., кн. 1. Дніпропетровськ, 1996.
20. Субтельний О. [Мазепинці. Український сепаратизм на початку ХVІІІ ст.](#) К., 1994.
21. Ткачук П.П. Похід Сагайдачного на Москву https://shron1.chtyvo.org.ua/Tkachuk_Pavlo/Pokhid_Sahaidachnoho_na_Moskvu.pdf

22. Шевчук В.П., Тараненко В.Г. Історія Української державності. Курс лекцій. Навч. посібник для студентів. К. 1999.
23. Яковенко Н. Скільки істориків – стільки уній (з нагоди 440-ліття Люблінської унії). *Український гуманітарний огляд*. 2009. Вип. 14. С. 9–32.
24. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. 2-ге вид., перегл. і випр. Київ : Критика, 2008. 469 с.

Викладач: *Кобута С.Й.,*
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії